

Fundacja
TAURUS

Prawo od A do Z

UPRAWNIENIA DŁUŻNIKA W POSTĘPOWANIU
EGZEKUCYJNYM

Uprawnienia dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym

**OPRACOWANIE:
FUNDACJA TAURUS**

ROK 2021

Opracowanie zostało przygotowane w ramach realizacji przez Fundację TAURUS zadania publicznego w zakresie prowadzenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego/ nieodpłatnej pomocy prawnej w Poznaniu w roku 2021 oraz edukacji prawnej.

Zadanie publiczne jest finansowane ze środków budżetowych Miasta Poznania.

**MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI**
www.ms.gov.pl

POZnań*

Uprawnienia dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym

I. Uwagi ogólne – podstawowy katalog uprawnień dłużnika

Dłużnikowi, choć jest stroną, która w przeszłości nie wywiązała się ze swojego zobowiązania, przysługuje szereg uprawnień. W artykule niniejszym przedstawione zostaną przewidziane przez system prawny „środki zaradcze” jakie dłużnik może podejmować w toku prowadzonej przeciwko niemu egzekucji. Mówiąc o uprawnieniach dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym mamy przede wszystkim na myśli instytucje procesowe związane bezpośrednio z prowadzonym postępowaniem egzekucyjnym i tym zagadnieniom poświęcone zostanie najwięcej uwagi. Jednak dłużnik posiada również nieco szerszy zakres swoich uprawnień, istniejących także przed wszczęciem formalnego postępowania egzekucyjnego. Te ostatnie dotyczą w dużej mierze sfery prywatności dłużnika i są nierozzerwalnie związane ze statusem i sytuacją dłużnika oraz istnieniem samego długu, dlatego również warto zwrócić na nie uwagę. Podstawowe – bazowe uprawnienia każdego dłużnika to:

1. **Prawo do szczegółowych informacji na temat zadłużenia** – dłużnik nie zawsze posiada wiedzę, ile i komu jest winien a przyczyny tego mogą być różnorakie i często niezależne od samego dłużnika. Wierzyciel, domagając się spłaty, ma obowiązek przedstawienia dłużnikowi pełnej informacji odnośnie zadłużenia (w tym dowodów jego istnienia) oraz szczegółowego wyliczenia z uwzględnieniem poszczególnych jego składowych (należność główna, odsetki, koszty obsługi zadłużenia, inne opłaty) o ile dłużnik tylko tego zażąda.
2. **Prawo do skorzystania z wykwalifikowanej pomocy.** Jeśli dłużnik ma jakiegokolwiek wątpliwości, może skorzystać z pomocy prawnika lub doradcy obywatelskiego (choćby w ramach działalności punktów nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego). W kontaktach z wierzycielem lub organem egzekucyjnym dłużnik może działać przez

pełnomocnika.

3. **Prawo do prywatności**, które sprowadza w szczególności się do katalogu określonych zachowań, których wierzyciel nie może podejmować, np. nie może nachodzić dłużnika w domu, czy w pracy bądź też przekazywać informacje o zadłużeniu rodzinie lub znajomym dłużnika. Dłużnik ma także prawo domagać się ochrony swojego dobrego imienia – wierzyciel nie powinien np. publicznie nazywa
4. go oszustem, nawet jeśli dłużnik w sposób celowy czy wręcz przestępny doprowadził do powstania zadłużenia. Wierzyciel może oczywiście dochodzić swoich racji na drodze postępowania cywilnego lub karnego, jednak winien powstrzymać się przed upublicznianiem własnych osądów na temat osoby dłużnika.
5. **Prawo do przestrzegania ustalonych terminów**. Nawet, jeśli dłużnik sam był nierzetelny i nie uregulował zapłaty w terminie – ma prawo oczekiwać, że wierzyciel będzie przestrzegał terminów uzgodnionych w ugodzie. W szczególności wierzyciel nie powinien domagać się zapłaty rat należności w terminach wcześniejszych niż uzgodnione z dłużnikiem.
6. **Prawo do kontroli sądowej działań wierzyciela**. Mowa tu o instytucjach prawa procesowego takich jak powództwo przeciwegzekucyjne oraz skarga na czynności komornika, z których dłużnik może skorzystać, jeśli uzna, że wierzyciel postępuje nierzetelnie lub w sposób sprzeczny z prawem lub też prawo to naruszył organ egzekucyjny. Instytucje te omówione zostaną szerzej w dalszej części artykułu.
7. **Prawo do wyboru kolejności spłaty zadłużenia**. Dłużnik posiadający kilka wymagalnych długów wobec tego samego wierzyciela może określić, który z nich w danej chwili spłaca.

II. Sytuacja prawna dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym

1. Podstawy do wszczęcia egzekucji.

Egzekucja komornicza to ostatni etap w dochodzeniu odzyskania należności przez wierzyciela. Dla dłużnika wiąże się to z przymusowym uregulowaniem zobowiązania nakazanym prawomocnym wyrokiem sądu.

Podstawą do wszczęcia egzekucji jest tytuł wykonawczy, czyli wyrok, nakaz zapłaty lub wydane w postępowaniu nieprocesowym postanowienie sądu zaopatrzone w tzw. klauzulę wykonalności, którą sąd nadaje z urzędu lub na wniosek wierzyciela. Wyłącznie do wierzyciela należy decyzja o wszczęciu postępowania egzekucyjnego przez komornika. Po otrzymaniu wniosku wierzyciela komornik wszczyna postępowanie zmierzające do wyegzekwowania należności objętej tytułem wykonawczym, nie bada przy tym podstaw i zakresu merytorycznego sprawy, w której dany tytuł został wydany.

W pierwszej kolejności komornik zobowiązany jest zawiadomić dłużnika o wszczęciu postępowania egzekucyjnego. W piśmie przesłanym dłużnikowi musi znajdować się informacja na temat tego, z czyjego wniosku jest prowadzone postępowanie, a więc, kto jest wierzycielem, z jakiego tytułu (wskazanie sygnatury akt i daty wydania tytułu wykonawczego) oraz wskazanie kwot, jakie komornik będzie egzekwować, a więc należności głównej, odsetek, kosztów postępowania sądowego, kosztów egzekucyjnych itp.

Na dalszych etapach postępowania komornik ustala majątek dłużnika i podejmuje decyzję, z jakich źródeł będzie prowadził egzekucję, czyli np. z wynagrodzenia za pracę, emerytury, renty, rachunku bankowego, ruchomości albo nieruchomości. Komornikowi za prowadzenie postępowania egzekucyjnego należy się również wynagrodzenie, a wysokość opłaty egzekucyjnej jest uzależniona od źródła, z którego prowadzona jest egzekucja.

Zgodnie z art. 763 kodeksu postępowania cywilnego dłużnik ma prawo do informacji o stanie postępowania egzekucyjnego. W toku prowadzonej egzekucji dłużnik może zatem w każdym czasie pisemnie wezwać komornika do udzielenia tych informacji. We wniosku powinny się znaleźć dane dłużnika, oznaczenie komornika, do którego kierowane jest pismo oraz oznaczenie sygnatury akt komorniczych sprawy, której dotyczy wniosek. Dłużnik może żądać udzielenia wszelkich informacji związanych z prowadzonym postępowaniem, zarówno dotyczących podstawy prowadzonej egzekucji, wysokości egzekwowanego świadczenia i poszczególnych jego części składowych, dat i wysokości przekazywanych przez pracodawcę dłużnika świadczeń oraz ich wysokości, wysokości pobranej opłaty egzekucyjnej oraz dat i kwot środków przekazanych wierzycielowi w rozbiciu na poszczególne okresy, począwszy od dnia wszczęcia egzekucji. Można również żądać od komornika wskazania aktualnego salda zadłużenia w rozbiciu na należność główną, odsetki oraz koszty postępowania. Po uzyskaniu informacji od komornika dłużnik ma możliwość skonfrontowania tych danych chociażby z danymi przekazanymi mu przez pracodawcę, który na żądanie komornika dokonuje potrąceń i jeżeli w ocenie dłużnika egzekwowane należności wyliczone zostały nieprawidłowo lub też komornik wykracza poza zakres swoich uprawnień, może on podjąć dalsze opisane poniżej kroki.

Przedstawione w dalszych częściach opracowania środki ochrony dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym najogólniej podzielić możemy na materialnoprawne unormowania dotyczące wyłączeń spod egzekucji (w tym wolnej od zajęcia części dochodów dłużnika), przepisy normujące maksymalną wysokość opłat egzekucyjnych oraz instytucje czysto procesowe takie jak powództwo przeciwegzekucyjne oraz skarga na czynność komornika (które omówione zostaną w części III opracowania).

2. Wyłączenia przedmiotowe spod egzekucji.

Pierwsza grupa uprawnień dłużnika sprowadza się w szczególności do określonego przez prawo katalogu przedmiotów, które nie podlegają egzekucji oraz części dochodów dłużnika, które również spod tej egzekucji są wyłączone.

Szczegółowy wykaz rzeczy, które nie mogą być przedmiotem egzekucji, zawarty jest w art. 829 kodeksu postępowania cywilnego. Są to następujące przedmioty:

- przedmioty urządzenia domowego niezbędne dla dłużnika i jego domowników, w szczególności lodówka, pralka, odkurzacz, piekarnik lub kuchenka mikrofalowa, płyta grzewcza służąca podgrzewaniu i przygotowywaniu posiłków, łóżka, stół i krzesła w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników oraz po jednym źródle oświetlenia na izbę, chyba że są to przedmioty, których wartość znacznie przekracza przeciętną wartość nowych przedmiotów danego rodzaju,
- pościel, bielizna i ubranie codzienne, w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu;
- zapasy żywności i opału niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny na okres jednego miesiąca,
- jedna krowa lub dwie kozy albo trzy owce potrzebne do wyżywienia dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów;
- narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji na okres jednego tygodnia, z wyłączeniem jednak pojazdów mechanicznych,
- u dłużnika pobierającego periodyczną stałą płacę - pieniądze w kwocie, która odpowiada nie podlegającej egzekucji części płacy na czas do najbliższego terminu wypłaty, a u dłużnika nie otrzymującego stałej płacy - pieniądze niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie,

- przedmioty niezbędne do nauki, papiery osobiste, odznaczenia i przedmioty służące do wykonywania praktyk religijnych oraz przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane tylko znacznie poniżej ich wartości, a dla dłużnika mają znaczną wartość użytkową,
- produkty lecznicze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne niezbędne do funkcjonowania podmiotu leczniczego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej przez okres trzech miesięcy oraz niezbędne do jego funkcjonowania wyroby medyczne,
- przedmioty niezbędne ze względu na niepełnosprawność dłużnika lub członków jego rodziny.

3. Wolna od egzekucji część dochodu dłużnika.

Nie mniej istotne znaczenie dla dłużnika ma określenie pewnej części jego dochodów, która nie podlega zajęciu. Wysokość kwoty wolnej od zajęcia uzależniona jest od źródła dochodu oraz rodzaju egzekwowanej należności. I tak w przypadku w przypadku egzekucji z:

- **renty lub emerytury** – zajęciu podlega **25 %** świadczenia a w przypadku egzekucji należności alimentacyjnych – **3/5** świadczenia. Wolna od egzekucji w takim przypadku jest kwota **912, 55 zł.**, jednak przy zadłużeniach alimentacyjnych tylko **553, 06 zł.**
- **wynagrodzenia za pracę** (umowa o pracę) – zajęciu podlega **50 %** wynagrodzenia (wolna od egzekucji jest kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, wynosząca od 1 stycznia 2021r. **2 800 zł.**). W przypadku egzekucji należności alimentacyjnych zajęciu podlega **3/5** wynagrodzenia – nie ma tu kwoty wolnej od zajęcia,

- **umowy zlecenia** – zajęciu podlega całość świadczenia. Jednak w przypadku gdy dochód z umowy zlecenia ma charakter powtarzający się i ma na celu zapewnienie dłużnikowi utrzymania albo stanowi jedyne źródło dochodu dłużnika będącego osobą fizyczną, zajęciu podlega podobnie jak przy umowie o pracę – **50%** świadczenia (wolna od zajęcia jest w takim przypadku kwota **2.800 zł.**) W przypadku egzekucji należności alimentacyjnych zajęciu podlega **3/5** świadczenia i w takim przypadku również nie ma kwoty wolnej od zajęcia.
- **świadczenia z pomocy społecznej** są wolne od egzekucji,

4. Wolne od egzekucji środki na rachunku bankowym dłużnika.

W przypadku, gdy dłużnik posiada oszczędności na rachunku bankowym możliwość ich zajęcia także podlega pewnym ograniczeniom. I tak:

- a) **kwota wolna od zajęcia** to 75 % minimalnego wynagrodzenia czyli **2100 zł.** – wyłączenie to jednakże nie obowiązuje w przypadku egzekucji należności alimentacyjnych – w tym ostatnim przypadku wierzytelności z rachunku bankowego podlegają egzekucji na zaspokojenie alimentów w pełnej wysokości.
- b) **wolne od zajęcia**, niezależnie od rodzaju egzekwowanego świadczenia, są:
 - świadczenia alimentacyjne,
 - świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów,
 - świadczenia rodzinne,
 - dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych,
 - zasiłki dla opiekunów,
 - świadczenia z pomocy społecznej,
 - świadczenia integracyjne,

- świadczenie wychowawcze tzw. „500+”,
- jednorazowe świadczenie, o którym mowa w art. 10 ustawy z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem",
- świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

5. Wysokość opłat egzekucyjnych

Bez wątpienia swoistym zabezpieczeniem dłużnika w toku prowadzonej egzekucji jest określona przez ustawodawcę maksymalna wysokość opłat egzekucyjnych, które nałożyć może komornik. Tytułem przykładu podajemy najważniejsze, najczęściej stosowane kategorie opłat egzekucyjnych. I tak w przypadku egzekucji świadczeń pieniężnych opłaty egzekucyjne wynoszą:

- **10%** wyegzekwowanego świadczenia (opłata podstawowa),
- **3%** świadczenia (min. 150 zł) – przy wpłacie dobrowolnej dokonanej w terminie miesiąca od otrzymania zawiadomienia o wszczęciu egzekucji,
- **10%** świadczenia pozostałego do wyegzekwowania w przypadku umorzenia postępowania przez wierzyciela w związku z uregulowaniem zadłużenia przez dłużnika lub zawarciem ugody (po upływie miesiąca od otrzymania informacji o egzekucji),
- **5%** świadczenia – w przypadku umorzenia postępowania przez wierzyciela w związku z uregulowaniem zadłużenia przez dłużnika lub zawarciem ugody – dotyczy świadczeń powtarzających się.

W przypadku **eksmisji** opłata egzekucyjna wynosi **2.000 zł**.

Stosownie do art. 48 ustawy z dnia 28 lutego 2018r. o kosztach komorniczych dłużnik może złożyć wniosek o obniżenie opłaty egzekucyjnej za egzekucję świadczeń pieniężnych, jeśli przemawiają za tym szczególne okoliczności odnoszące się do

nakładu pracy komornika lub sytuacji majątkowej dłużnika oraz wysokości jego dochodów. Wniosek składa się w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia o pobraniu lub ustaleniu opłaty.

III. Uprawnienia procesowe dłużnika w toku postępowania egzekucyjnego.

Od komornika, będącego organem państwowym oczekujemy profesjonalizmu działania a w każdym razie prowadzenia postępowania zgodnie z literą prawa i w granicach określonych komornikowi uprawnień. W praktyce postępowania egzekucyjnego zdarzają się jednak błędy organów egzekucyjnych, naruszające prawa lub interesy dłużnika. Najczęściej popełniane przez komorników błędy to:

- niezawiadomienie o wszczęciu egzekucji,
- nieprawidłowe naliczenie kosztów egzekucyjnych lub odsetek,
- zajęcie rzeczy wyłączonej spod egzekucji lub niezbędnej do codziennego życia lub wykonywania pracy,
- zajęcie świadczenia, które nie podlega zajęciu lub zajęcie go w wysokości wyższej niż dopuszczalna,
- zajęcie środków na rachunku bankowym w wysokości większej niż dopuszczalna, względnie zajęcie środków, które winny pozostać do dyspozycji dłużnika, np. stanowiących wolną od zajęcia część wynagrodzenia za pracę, którą pracodawca przekazał na rachunek bankowy dłużnika, względnie przekazane na rachunek bankowy świadczenie nie podlegające zajęciu.

Podstawowe uprawnienia proceduralne dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym to powództwo przeciwegzekucyjne oraz skarga na działania komornika

1. Powództwa przeciwegzekucyjne

Wyróżniamy dwa rodzaje powództw przeciwegzekucyjnych:

1. **powództwo opozycyjne** zmierzające do pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego oraz
2. **powództwo ekscydencyjne**, którego celem jest zwolnienie spod egzekucji rzeczy nie należącej do dłużnika.

1.1. Powództwo opozycyjne.

Stosownie do art. 840 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego dłużnik w drodze powództwa może żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części, albo ograniczenia, jeżeli:

- 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności, gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym, niebędącym orzeczeniem sądu albo, gdy kwestionuje przejście obowiązku, mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście;
- 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane. W sytuacji, gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne;
- 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787 Kodeksu, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym temu małżonkowi przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść.

Celem postępowania wszczętego wskutek powództwa opozycyjnego, jest zatem

pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części (np. do określonej kwoty), albo jego ograniczenie. Dłużnik ma prawo do skierowania powództwa opozycyjnego tylko i wyłącznie w dwóch ściśle określonych przypadkach:

- jeżeli uważa, że klauzula wykonalności została nadana tytułowi egzekucyjnemu w sposób nieprawidłowy,
- jeżeli po wydaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego orzeczenie nie może być dalej egzekwowane (np. dłużnik spłacił już całą należność).

Powyższy katalog ma charakter zamknięty, co oznacza, że jeżeli argumenty dłużnika nie znajdują się w żadnej z ww. kategorii, dłużnik nie może wystąpić z powództwem egzekucyjnym. Co istotne, powództwo przeciwegzekucyjne nie może mieć na celu ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym lub natychmiast wykonalnym orzeczeniem sądowym. Jego celem jest wyłącznie pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, nie zaś podważenie treści orzeczenia sądowego, które zaopatrzono w klauzulę wykonalności (por. np. tezę wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2012r., sygn. II CSK 760/11). Powództwo przeciwegzekucyjne odnosi się zatem tylko i wyłącznie do nieprawidłowości związanych z zasadnością oraz dopuszczalnością prowadzenia postępowania egzekucyjnego – organ egzekucyjny nie weryfikuje treści obowiązku objętego tytułem wykonawczym i jest zainteresowany wyłącznie realizacją samego tytułu.

Powództwo opozycyjne może wnieść również małżonek dłużnika, jeśli klauzula wykonalności, stosownie do treści art. 787 Kodeksu postępowania cywilnego, nadana została przeciwko temu małżonkowi. W takim przypadku małżonek dłużnika może powoływać się również na okoliczności dotyczące samej wierzytelności, albowiem nie był stroną postępowania prowadzącego do wydania tytułu egzekucyjnego i z tego

powodu nie mógł bronić swoich praw w toku pierwotnego postępowania. Małżonek dłużnika może przy tym podnosić zarówno swoje własne zarzuty dotyczące istoty wydanego orzeczenia, jak i zarzuty przysługujące dłużnikowi (np. dotyczące uprzedniego spełnienia świadczenia).

1.2. Powództwo ekscydencyjne.

Drugim rodzajem powództwa przeciwegzekucyjnego jest powództwo ekscydencyjne, które przysługuje osobie trzeciej, innej niż dłużnik. Powództwo ekscydencyjne znajduje zastosowanie wówczas, gdy w toku egzekucji prowadzonej przeciwko konkretnemu dłużnikowi, nastąpi zajęcie przedmiotu nie należącego do dłużnika (np. samochodu służbowego będącego we władaniu dłużnika). Należy pamiętać, iż w toku postępowania egzekucyjnego komornik ma prawo skonfiskować rzecz należącą do osoby trzeciej, jeżeli wykorzystuje ją dłużnik. Dopiero po wystąpieniu właściciela o zwolnienie spod egzekucji zostaje ona wyłączona z postępowania egzekucyjnego.

Stosownie do art. 841 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa." Celem powództwa ekscydencyjnego jest zatem zwolnienie niesłusznie zajętego przedmiotu spod prowadzonej przeciwko dłużnikowi egzekucji. Powództwo ekscydencyjne nie jest natomiast w żaden sposób skierowane przeciwko tytułowi wykonawczemu i nie dotyczy okoliczności objętych tym dokumentem.

W toku postępowania wszczętego powództwem ekscydencyjnym, w charakterze pozwanego występuje wierzyciel (osoba dochodząca zaspokojenia swojego roszczenia w drodze postępowania egzekucyjnego). Jeśli prawo osoby trzeciej kwestionuje również dłużnik, podnosząc, że zajęcie zostało przeprowadzone

prawidłowo, wówczas osoba trzecia musi oprócz wierzyciela pozwać również samego dłużnika.

Termin do wniesienia powództwa ekscydencyjnego wynosi 1 miesiąc od dnia, w którym osoba trzecia dowiedziała się o naruszeniu swojego prawa.

I.3. Unormowania wspólne dla powództw przeciwegzekucyjnych.

W przypadku obu ww. powództw, sądem właściwym do ich rozpoznania będzie sąd, w którego okręgu prowadzi się egzekucję – zazwyczaj będzie to sąd właściwy dla komornika prowadzącego postępowanie. Jeśli egzekucja jeszcze nie została wszczęta, wówczas zastosowanie mają przepisy ogólne, zgodnie z którymi powództwo, co do zasady, wytacza się przed sądem miejscowo właściwym dla miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego.

Powództwo przeciwegzekucyjne podlega opłacie sądowej wynoszącej 5% wartości przedmiotu sporu.

W powództwie przeciwegzekucyjnym należy przytoczyć wszystkie okoliczności i zarzuty, które w ocenie powoda przemawiają za słusnością jego żądania. Jeśli powód tego nie uczyni, może utracić prawo do powoływania się na te zarzuty w dalszym toku procesu.

2. Skarga na czynność komornika.

2.1. Ogólna charakterystyka środka prawnego.

Skarga na czynność komornika jest instrumentem prawnym, w którym wnoszący

kwestionuje sam sposób prowadzenia egzekucji przez komornika. W odróżnieniu od powództwa przeciwegzekucyjnego wnoszący musi wykazać nie tyle naruszenie jego praw w wyniku czynności komornika, która mogła być dokonana zgodnie z przepisami procesowymi, ale musi wykazać przede wszystkim, że dana czynność egzekucyjna dokonana została niezgodnie z prawem.

Funkcję, jaką pełni instytucja skargi na czynności komornika, szczegółowo opisał Sąd Najwyższy w wyroku z 31 stycznia 2002 r., IV CKN 622/00, wskazując, że uchylenie czynności egzekucyjnej w następstwie uwzględnienia skargi na czynności komornika sprowadza się przede wszystkim do stwierdzenia, że czynność ta była wadliwa. Nie jest to jeszcze równoznaczne z unicestwieniem bytu samej czynności, a zwłaszcza wywołanych przez nią negatywnych skutków. W postępowaniu egzekucyjnym brak jest bowiem przepisów, które by upoważniały Sąd do tego, aby uchylając czynność komornika w trybie postępowania egzekucyjnego mógł równocześnie nakazać zwrot wadliwie wyegzekwowanego świadczenia lub przywrócić stan poprzedni.

Skarga na czynności komornika nie jest zatem czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej wadliwie wyegzekwowanym świadczeniem. W postępowaniu prowadzonym na skutek skargi Sąd nie może bowiem orzec o zwrocie wadliwie wyegzekwowanego świadczenia bądź o przywróceniu stanu poprzedniego. Jeżeli zatem wskutek wadliwie dokonanej czynności egzekucyjnej dłużnik poniósł szkodę, to może on domagać się jej naprawienia dochodząc przysługującego mu roszczenia w postępowaniu cywilnym.

2.2.Podmioty uprawnione i terminy wniesienia skargi

Zgodnie z art. 767 § 2 kpc do kręgu podmiotów legitymowanych do wniesienia

skargi należą wszystkie osoby będące stronami postępowania egzekucyjnego, których prawa zostały naruszone albo zagrożone w wyniku czynności komornika dokonanej niezgodnie z prawem. Prawo wniesienia skargi przysługuje zatem dłużnikowi, osobie trzeciej ale też i wierzycielowi. Z mocy odrębnych przepisów skargę na czynność komornika może złożyć również:

- prokurator,
- Rzecznik Praw Obywatelskich,
- Rzecznik Praw Dziecka,
- organizacja pozarządowa,
- sąd (lub inny organ), który żądał wszczęcia egzekucji.

Skargę wnosi się do komornika, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania, w terminie do 7 dni od dnia, w którym nastąpiło naruszenie przepisów. Ustawodawca zróżnicował określenie początku biegu terminu na wniesienie skargi w zależności od podstawy jej złożenia. I tak:

- gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona, termin należy liczyć od dnia dokonania czynności,
- w innych przypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone,
- w przypadku braku zawiadomienia – od dnia powzięcia wiadomości przez skarżącego o dokonanej czynności,
- skargę na zaniechanie przez komornika dokonania czynności wnosi się w terminie tygodniowym od dnia, w którym skarżący dowiedział się, że czynność miała być dokonana.

Wyjątkiem od powyższych terminów są niektóre czynności komornika dokonywane w toku licytacji, co do których skargę zgłasza się w toku tej czynności ustnie do protokołu licytacji (por. np. art. 986 Kodeksu postępowania

cywilnego).

Zgodnie z art. 767 § 3 Kodeksu postępowania cywilnego skarga na czynność komornika powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano, jak również wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem. Skargę wnosi się na formularzu, który komornik obowiązany jest doręczyć stronie przy pierwszej czynności egzekucyjnej. Stosownie do art. 821 § 1 i 2 Kodeksu postępowania cywilnego skarżący może również:

- wnieść o zawieszenie postępowania w całości lub w części,
- wnieść o uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, z wyjątkiem zajęcia, z zastosowaniem odpowiedniego zabezpieczenia.

Opłata sądowa od skargi na czynność komornika wynosi 50 zł. (art. 25 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

2.3. Tok postępowania po wniesieniu skargi.

Stosownie do art. 767 § 5 Kodeksu postępowania cywilnego komornik w terminie trzech dni od otrzymania skargi sporządza uzasadnienie dokonania zaskarżonej czynności lub przyczyn jej zaniechania oraz przekazuje je wraz z aktami sprawy do właściwego sądu, chyba że skargę w całości uwzględni, o czym zawiadamia skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczy. Komornik ma zatem możliwość uznania zasadności skargi i samodzielnego uchylenia skutków zaskarżonej czynności lub zaniechania.

Właściwym do rozpoznania skargi jest sąd, przy którym działa komornik. Jeżeli do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną, skargę rozpoznaje sąd, który byłby właściwy według ogólnych zasad.

Sąd rozpoznaje skargę w terminie tygodniowym od dnia jej wpływu do sądu, a gdy skarga zawiera braki formalne, które podlegają uzupełnieniu, w terminie tygodniowym od jej uzupełnienia. Samo wniesienie skargi nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego ani wykonania zaskarżonej czynności, chyba że sąd zawiesi postępowanie lub wstrzyma dokonanie czynności.

Rozstrzygając skargę na czynność komornika sąd może:

- w całości lub w części uwzględnić skargę, w takim zakresie, w jakim była uzasadniona (np. uchylić wadliwą czynność komornika),
- oddalić skargę, jeśli nie znajdzie w postępowaniu komornika żadnych nieprawidłowości,
- odrzucić skargę, jeśli została złożona po terminie lub z innych przyczyn była niedopuszczalna (np. gdy dotyczyła przewlekłości postępowania).

IV. Prawa dłużnika a prawa wierzyciela – podsumowanie

Przedstawione powyżej unormowania prawne mające na celu ochronę dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym, niewątpliwie są potrzebne w systemie prawnym – dają bowiem gwarancję prowadzenia egzekucji w granicach prawa i z poszanowaniem elementarnych uprawnień podmiotowych dłużnika. Z drugiej strony można spotkać się z tezami, iż gwarancje dane dłużnikowi w praktyce prowadzą do ograniczenia praw wierzyciela czy wręcz utrudniają mu sprawne i możliwie szybkie odzyskanie należności.

Doświadczenie prowadzonych postępowań egzekucyjnych wskazuje, iż część dłużników w istocie nadużywa swoich praw, aby przedłużyć postępowanie lub zwyczajnie utrudnić wierzycielowi odzyskanie jego należności. Wszystko zależy od okoliczności konkretnego przypadku, które to okoliczności powinny być

przedmiotem wnikliwej analizy sądu, prowadzonej pod kątem ochrony dłużnika przed nadgorliwym wierzycielem ale nade wszystko z uwzględnieniem nadrzędnego celu prowadzonej egzekucji, jakim jest odzyskanie przez wierzyciela jego należności.

